

Jakub Jan Zięty

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-1243-3394

jakub.ziety@uwm.edu.pl

Jakub Wiktor Żurawlew

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0009-0005-4013-5852

jakub.zurawlew@student.uwm.edu.pl

Wpływ ustalenia nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej na wpis do Krajowego Rejestru Sądowego

Wstęp

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza wpływu ustalenia przez sąd rejestrowy¹ nieistnienia uchwały, wprowadzającej zmiany do umowy spółki, na wpis do Krajowego Rejestru Sądowego² (przy czym zgodnie z przepisami pojęcie wpisu obejmuje również: odmowę wpisu, wykreślenie, zmianę danych, uchylenie wpisu wykreślającego podmiot)³. Przy tak zakreślonym przedmiocie za cel przyjęto wskazanie, czy jeżeli sąd rejestrowy ustali, że uchwała zmieniająca umowę spółki jest uchwałą nieistniejącą, powinien odmówić wpisu do rejestru zmian z niej wynikających. Celem niniejszych rozważań prawnych jest również wskazanie, czy w razie ustalenia nieistnienia uchwały spółki zmieniającej jej umowę, sąd rejestrowy powinien dokonać zmiany wpisu bądź skorzystać z innej formy przewidzianej w przepisach w zakresie

¹ Przez pojęcie „sądy rejestrowe” rozumie się sądy rejonowe (sądy gospodarcze) prowadzące Krajowy Rejestr Sądowy w systemie teleinformatycznym.

² Krajowy Rejestr Sądowy, dalej jako KRS lub rejestr.

³ Zgodnie z treścią § 17 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach (Dz.U. poz. 1667 z późn. zm.) pojęcie „wpisu” obejmuje nie tylko rejestrację i ujawnienie danego podmiotu oraz danych jego dotyczących w rejestrze, lecz również m.in. jego wykreślenie, zmianę danych ujawnionych w rejestrze, czy też uchylenie wpisu wykreślającego podmiot.

„korekty” danych ujawnionych w rejestrze na podstawie uchwały nieistniejącej. Tak określony przedmiot i cel wymagał postawienia kilku pytań badawczych, które znalazły odzwierciedlenie w treści poszczególnych części artykułu. W pierwszej kolejności należało wskazać na to, jaki jest zakres kognicji sądu rejestrowego. W drugiej konieczne było ustalenie poglądów dotyczących problematyki uchwał nieistniejących spółek kapitałowych. W trzeciej niezbędne było wskazanie: a) jaki wpływ na postępowanie rejestrowe wywiera ustalenie w jego trakcie przez sąd rejestrowy nieistnienia uchwały, mającej stanowić podstawę wpisu (kontrola wstępna); b) jakie skutki prawne ustalenie nieistnienia uchwały wywołuje względem dokonanego już wpisu (kontrola następcza). Na końcu artykułu dokonano podsumowania, w ramach którego autorzy przedstawili wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz.

W niniejszym artykule w pierwszej kolejności zaprezentowano poglądy doktryny, dotyczące zakresu kognicji sądu rejestrowego względem uchwał, mających stanowić podstawę do dokonania wpisu. Analizie poddano zagadnienie, czy sąd rejestrowy posiada uprawnienie do badania zgodności z przepisami uchwał, stanowiących załącznik do wniosku o dokonanie wpisu, czy jedynie powinien rejestrować zgłoszone zmiany bez merytorycznej oceny dokumentów, mających stanowić ich podstawę. Zbadano również, jakie rozstrzygnięcie powinien wydać sąd rejestrowy w razie ustalenia, że uchwała, będąca podstawą do dokonanego już wpisu, jest uchwałą nieistniejącą. W części dotyczącej kontroli uchwał przez sąd rejestrowy wprowadzono podział na kontrolę wstępną⁴ oraz kontrolę następczą⁵. Problem zakresu kognicji sądu rejestrowego nie jest nowy.

W dalszej części artykułu przedstawiono rozważania prawne, odnoszące się do problematyki uchwał nieistniejących. W ich ramach poruszono zagadnienia dotyczące charakteru prawnego uchwały organu spółki oraz możliwości wyodrębnienia „kategorii prawnej uchwał nieistniejących” w oparciu o rozróżnienie stanu nieistnienia uchwały od poszczególnych rodzajów jej wadliwości. Kwestia uchwał nieistniejących, mimo że stanowiła przedmiot wielu analiz w doktrynie i orzecznictwie, nie została dotychczas w pełni wyjaśniona. Nadal podnoszone są wątpliwości prawne, czy ta kategoria stanu niezgodności uchwały z prawem występuje na gruncie Kodeksu spółek handlowych⁶

⁴ Przez pojęcie wstępnej kontroli uchwał w postępowaniu rejestrowym rozumie się merytoryczne badanie przez sąd rejestrowy uchwały organu, stanowiącej załącznik do wniosku o wpis do rejestru i mającej stanowić podstawę wpisu.

⁵ Przez pojęcie następczej kontroli uchwał rozumie się merytoryczne badanie przez sąd rejestrowy uchwały, która stanowiła podstawę już dokonanego wpisu. Badanie to przeprowadza się w ramach postępowania przed sądem rejestrowym, zmierzającego do doprowadzenia danych ujawnionych w rejestrze do zgodności ze stanem prawnym i faktycznym.

⁶ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 18 z późn. zm.), dalej jako k.s.h.

i Kodeksu cywilnego⁷, a także jakie są przesłanki i skutki nieistnienia uchwały.

W trzeciej części artykułu przeanalizowano, jak przyjęcie poszczególnych poglądów, odnoszących się do zagadnienia zakresu kognicji sądu rejestrowego względem uchwał stanowiących podstawę wpisu, oraz poglądów dotyczących zagadnienia problematyki uchwał nieistniejących wpływa na to, jak powinien postąpić sąd rejestrowy na danym etapie postępowania w razie ustalenia, że uchwała, będąca podstawą wpisu, jest uchwałą nieistniejącą. Rozważania prawne w trzeciej części przeprowadzono poprzez analizę następujących zagadnień: a) możliwość samodzielnego uznania uchwały za nieistniejącą przez sąd w postępowaniu rejestrowym oraz b) nieistnienie uchwały jako stan faktyczny, pozwalający zastosować instytucję wykreślenia wpisu niedopuszczalnego bądź odmówić dokonania wpisu.

W artykule jako podstawową wybrano metodę dogmatyczno-prawną. Celem badań prowadzonych tą metodą jest nie tylko wykładnia przepisów, ale również poszukiwanie odpowiedzi na kwestie dogmatyki prawa.

Nowością w niniejszym artykule jest powiązanie dwóch różnych zagadnień badawczych, tj. problematyki uchwał nieistniejących w spółkach kapitałowych oraz zakresu kognicji sądu rejestrowego. Analiza problemów prawnych nieistnienia uchwał oraz kontroli uchwał w postępowaniu rejestrowym w odniesieniu do siebie nawzajem cechuje się nowatorskim charakterem, gdyż stanowi syntezę dotychczas wyrażonych w tych kwestiach poglądów przedstawicieli judykatury i doktryny, zestawionych ponadto ze stanowiskiem autorów niniejszego opracowania.

Zakres kognicji sądu rejestrowego w odniesieniu do uchwał spółek kapitałowych

Kontrola wstępna, dokonywana przez sąd rejestrowy

Analiza poglądów doktryny dotyczących wstępnej kontroli merytorycznej uchwał, dokonywanej przez sąd rejestrowy, pozwala wyodrębnić trzy główne stanowiska. Pierwsze z nich zakłada pełną kompetencję do merytorycznego zbadania przez sąd rejestrowy uchwały, mającej stanowić podstawę wpisu, a w razie stwierdzenia jej niezgodności z prawem, również kompetencję do odmowy wpisu⁸. Drugie stanowisko zakłada brak samodzielności

⁷ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 1071), dalej jako k.c.

⁸ Zob. np.: Ł. Zamojski, *Krajowy Rejestr Sądowy. Komentarz*, 2023, Lex, komentarz do art. 23; A. Michnik, *Krajowy Rejestr Sądowy. Komentarz*, 2013, Lex, komentarz do art. 23; M. Dębska, *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, 2013, Lex, komentarz do art. 23 i przywołane

sądu rejestrowego w merytorycznej ocenie zgodności z prawem uchwał, stanowiących załącznik do wniosku o wpis⁹. Trzecie stanowisko ma charakter pośredni, przyznając sądowi rejestrowemu ww. kompetencję, lecz w ograniczonym zakresie¹⁰.

Przedstawicielem pierwszej spośród wskazanych grup jest Łukasz Zamojski. Autor ten podkreśla, że polski model, inspirowany rozwiązaniami niemieckimi, zakłada aktywną rolę sądu w postępowaniu rejestrowym, co wynika z brzmienia art. 23 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym¹¹, określającego zakres kognicji sądu w postępowaniu z wniosku o wpis do rejestru¹². Podobnie Agnieszka Michnik wskazuje na to, że sąd rejestrowy w razie stwierdzenia niezgodności uchwały zarówno z przepisami prawa, a także umową spółki czy też jej statutem, może odmówić wpisu, a ponadto uznaje samodzielność przysługującą sądowi w ocenie zgodności z prawem uchwał organów spółek w postępowaniu rejestrowym¹³. Przedstawione stanowisko znajduje odzwierciedlenie również w judykaturze¹⁴. Marek Leśniak podkreśla, że „przyjęta przez wspólników uchwała nie jest wiążąca dla sądu w zakresie czynności postępowania rejestrowego, ma natomiast moc obowiązującą w stosunku między spółką a wszystkimi wspólnikami (akcjonariuszami) oraz między spółką i członkami organów spółki”¹⁵.

Odmienne stanowisko prezentują Anna Pęczyk-Tofel i Marcin Tofel. Jako przedstawiciele drugiej spośród wskazanych grup podkreślają, że konstytucyjny charakter wyroku sądu, stwierdzającego nieważność uchwały w trybie art. 252. k.s.h.¹⁶, jest przesłanką wykluczającą samodzielną ocenę uchwały przez sąd rejestrowy. Autorzy ci wskazują również na to, że kontrola w zakresie stwierdzenia nieważności uchwały bądź ustalenia jej nieistnienia

tam postanowienie SN z 2 października 2008 r., sygn. akt II CSK 186/08, Lex nr 470013; M. Leśniak, *Zakres kognicji sądu rejestrowego wobec uchwał zgromadzeń wspólników lub walnych zgromadzeń sprzecznych z ustawą w świetle uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10, s. 35–39.

⁹ Zob. np.: A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, *Sądowa kontrola uchwał zgromadzeń w spółkach kapitałowych w postępowaniu rejestrowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 2, s. 35–37; P. Bielski, *Zakres kognicji sądu w postępowaniu rejestrowym. Głosa do uchwały SN z dnia 20 kwietnia 1999 r., III CZP 4/99*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 9, s. 48.

¹⁰ P. Popardowski, *Kontrola uchwał zgromadzeń wspólników w spółkach kapitałowych prowadzona przez sąd rejestrowy w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego – przegląd orzecznictwa*, „Głosa” 2020, nr 3, s. 7; uchwała SN z 20 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 122/09, OSNC 2010, Nr 7–8, poz. 107.

¹¹ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 979 z późn. zm.), dalej jako u.k.r.s.

¹² Ł. Zamojski, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, komentarz do art. 23.

¹³ A. Michnik, op. cit., komentarz do art. 23.

¹⁴ M. Dębska, op. cit., komentarz do art. 23 i przywołane tam postanowienie SN z 2 października 2008 r., sygn. akt II CSK 186/08, Lex nr 470013.

¹⁵ M. Leśniak, op. cit., s. 35–39.

¹⁶ Uchwała SN(7) z 18 września 2013 r., sygn. akt III CZP 13/13, OSNC 2014, Nr 3, poz. 23.

objęta jest właściwością rzeczową sądu okręgowego. Postępowanie rejestrowe prowadzone przez sąd rejonowy nie może – zdaniem wskazanych autorów – przenosić kompetencji z sądów wyższej instancji na niższej instancji¹⁷.

Stanowisko pośrednie zaprezentował m.in. Paweł Popardowski. Podkreślił on, że „niespójność wniosków interpretacyjnych, dotyczących tego zagadnienia wynika z faktu, że w jego obrębie dochodzi do zetknięcia się dwóch sfer regulacyjnych”¹⁸, tj. przepisów u.k.r.s. oraz k.s.h. Popardowski zaaprobował również pogląd wyrażony w uchwale SN¹⁹, który uznał, że kontrola uchwał w postępowaniu rejestrowym nie może w pełni przenosić kompetencji rozstrzygania o zgodności z prawem uchwał z postępowania w trybie stwierdzenia nieważności na postępowanie rejestrowe. W tym samym orzeczeniu wskazuje się na konieczność zachowania przez sąd rejestrowy ostrożności. Korzystanie z kompetencji odmowy wpisu z uwagi na niezgodność uchwały z przepisami możliwe jest tylko wtedy, gdy nie jest konieczne przeprowadzenie postępowania dowodowego, a niezgodność jest oczywista²⁰.

Prezentowane poglądy można odnieść do przepisów dyrektywy 2017/1132 w sprawie niektórych aspektów prawa spółek, przewidująca mechanizm kontroli prewencyjnej²¹. Zgodnie z art. 10 ww. dyrektywy kontrola ta dotyczyć ma m.in. uchwał, zmieniających umowę spółki. Zakres kontroli prewencyjnej uchwał, jak twierdzi Małgorzata Sieradzka, nie ogranicza się jedynie do zbadania spełnienia wymogów formalnych, lecz także spełnienia wymogów prawa materialnego²². Zakres kontroli prewencyjnej jest znacznie szerszy, niż zakres omawianej w niniejszym podrozdziale wstępnej kontroli merytorycznej w postępowaniu rejestrowym. Kontrola prewencyjna obejmuje „kontrolę administracyjną, sądową lub notarialną, lub jakiegokolwiek ich połączenie, aktu założycielskiego i statutu spółki, jak również wszelkich zmian tych dokumentów”²³. Przepisy krajowe, normujące kognicję sądu rejestrowego względem uchwał zmieniających umowę spółki, stanowią implementację części normy wynikającej z art. 10 rzeczonyj dyrektywy. „Wykładnia prounijna” przepisów krajowych, dotyczących zakresu kompetencji sądu rejestrowego, pozwala

¹⁷ A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, op. cit., s. 35–37. Zob. też P. Bielski, op. cit., s. 48.

¹⁸ P. Popardowski, op. cit., s. 7.

¹⁹ Uchwała SN z 20 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 122/09, OSNC 2010, Nr 7–8, poz. 107.

²⁰ P. Popardowski, op. cit., s. 10.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz.U. UE L z 2017 r., Nr 169, s. 46 z późn. zm.).

²² M. Sieradzka, *Druga dyrektywa w sprawie cyfryzacji prawa spółek: cele, rozwiązania i korzyści dla przedsiębiorców*, 2025, Lex, podrozdział 3.1. Zob. też: J. Napierała, *Nowe elementy modelu informacyjnego prawa spółek Unii Europejskiej w dyrektywie 2025/25 w sprawie szerszego wykorzystania i aktualizacji narzędzi i procesów cyfrowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2025, nr 2, s. 4–15; A. Zanardo, *The new regulation of preventive control of instruments of constitution and statutes of companies in the light of Directive (EU) 2025/25* [in Italian], „Orizzonti del Diritto Commerciale” 2025, nr 1, s. 458.

²³ M. Sieradzka, op. cit.

przyjąć, że sąd rejestrowy jest uprawniony do merytorycznej oceny uchwały stanowiącej załącznik do wniosku o wpis, o ile przedmiot tej uchwały mieści się w katalogu wskazanym w art. 10 dyrektywy 2017/1132²⁴.

Kontrola następcza, dokonywana przez sąd rejestrowy

Oprócz kontroli prewencyjnej, przedstawionej w poprzednim podrozdziale, przepisy u.k.r.s. przewidują możliwość realizacji przez sąd rejestrowy „kontroli następczej” uchwał stanowiących podstawę dokonanego już wpisu. W jej ramach w postępowaniu przed sądem rejestrowym ustawodawca przewidział wykreślenie wpisu niedopuszczalnego, uregulowane w art. 12 ust. 3 u.k.r.s. Analizując rozważania prawne przedstawicieli doktryny, dotyczące ww. instytucji, wyróżnić można: a) pogląd zakładający wąskie rozumienie pojęcia niedopuszczalności²⁵, b) pogląd zakładający szerokie rozumienie ww. pojęcia²⁶ oraz c) pogląd pośredni²⁷. Przyjęty zakres znaczeniowy pojęcia niedopuszczalności, o której mowa w art. 12 ust. 3 u.k.r.s., wpływa na to, czy wpis może zostać wykreślony na podstawie ww. przepisu z powodu stwierdzenia niezgodności z prawem, bądź nieistnienia uchwały, z której wynikają zmiany wpisane już do KRS.

Przedstawicielami stanowiska zakładającego wąskie rozumienie pojęcia „niedopuszczalności” są A. Pęczyk-Tofel i M. Tofel. Autorzy ci wskazują na to, że „dane niedopuszczalne”, o których mowa w art. 12 ust. 3 u.k.r.s., są to

²⁴ Zob. szerzej: J.J. Zięty, [w:] J.J. Zięty (red.), *Podstawowe zagadnienia prawa handlowego*, Olsztyn 2022, s. 3–33 i przywołani tam m.in.: A. Opalski, *Europejskie prawo spółek*, Warszawa 2010, s. 40 i nast.; S. Biernat, *Zasada pierwszeństwa prawa unijnego po traktacie z Lizbony*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, nr 1, s. 47–61; K. Oplustil, *O potrzebie proeuropejskiej wykładni polskiego prawa spółek*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, s. 5; J. Napierała, *Uwagi na temat wykładni prawa krajowego zgodnej z dyrektywami europejskiego prawa spółek*, „Czasopismo Kwartalne Calego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego” 2008, nr 8, s. 361–362; K. Kowalik-Bończyk, *Prawspółnotowa wykładnia prawa polskiego*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2005, nr 12, s. 11 i nast. Jakub J. Zięty, odwołując się do przywołanej literatury, wskazuje na to, że „stosowanie do harmonizacji prawa państw członkowskich dyrektyw powoduje, że oprócz samej transpozycji konieczne jest również stosowanie prounijnej wykładni”, oraz że „wykładnia przepisów krajowych przy uwzględnieniu treści i celu dyrektyw pozwala na realizację ich pośredniego skutku (ang. *indirect effect*), który polega na zapewnieniu efektywności prawa unijnego”. W odniesieniu do przepisów krajowych, przyjętych w ramach implementacji dyrektyw, sąd krajowy „jest zobowiązany interpretować je w sposób jak najszerszy w świetle brzmienia i celu danej dyrektywy, aby osiągnąć rezultat przez nią przewidywany”.

²⁵ A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel, op. cit., s. 34.

²⁶ J. Dąbrowska, *Sanckje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. § 1. Wadliwość uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, [w:] eadem, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, 2016, Lex, podrozdział 1; M. Leśniak, op. cit., s. 39.

²⁷ Ł. Zamojski, *Pojęcie danych niedopuszczalnych ujawnionych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Glosa do postanowienia SN z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 99/15*, „Glosa” 2016, nr 3, s. 28–29; A. Komenda, *Nieusuwalność danych z rejestru*, [w:] A. Komenda (red.), *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, 2021, Lex, podrozdział 3.

takie dane, których zamieszczenie nie zostało przewidziane przez ustawę o KRS lub rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy ani przez inne ustawy. Pojęcie to nie obejmuje natomiast sytuacji, gdy określone dane nie są zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy”²⁸.

M. Leśniak podkreśla, że „dokonanie wpisu na podstawie uchwał sprzecznych z ustawą byłoby niezgodne z art. 23 ust. 1 ustawy o KRS oraz stanowiłoby wpis niedopuszczalny w rozumieniu art. 12 ust. 3 ustawy o KRS”²⁹. Podobnie uważa Justyna Dąbrowska, która przyjmuje szerokie rozumienie pojęcia niedopuszczalności. Autorka ta podkreśla, że na podstawie art. 12. ust. 3 u.k.r.s. sąd rejestrowy jest uprawniony do samodzielnej oceny czynności prawnej będącej podstawą wpisu³⁰.

Przedstawicielami pośredniego stanowiska są Ł. Zamojski i Aneta Komenda. Zamojski dopuszcza możliwość szerokiego odczytania pojęcia niedopuszczalności³¹, a kolei A. Komenda wskazuje na to, że instytucja wykreślenia wpisu niedopuszczalnego ma umożliwić sądowi rejestrowemu swego rodzaju autokorektę w sytuacji, gdy nie odmówił wpisu z uwagi na szeroko rozumianą niedopuszczalność³². Autorzy ci zastrzegają, że procedowanie w trybie art. 12. ust. 3. u.k.r.s. w ramach kontroli następczej powinno mieć miejsce wtedy, gdy mamy do czynienia z oczywistą niezgodnością badanej uchwały z prawem i nie jest konieczne przeprowadzenie szerokiego postępowania dowodowego³³.

Uchwały nieistniejące w doktrynie prawa

Charakter prawny uchwały spółki kapitałowej

Ocenia istnienia lub nieistnienia uchwały musi być poprzedzona odniesieniem się – nawet w sposób skrócony – do kwestii charakteru prawnego uchwał. W wielu przypadkach autorzy analizujący koncepcje uchwał nieistniejących rozpoczynają swoje rozważania od zagadnienia charakteru prawnego uchwały. W dyskusji na ww. temat tradycyjnie wyróżnia się dwie grupy poglądów. Pierwsza z nich skupia badaczy przyznających niektórym uchwałom charakter czynności prawnej³⁴. Drugą grupę wyróżnić można głównie

²⁸ A. Pęczek-Tofel, M.S. Tofel, op. cit., s. 34.

²⁹ M. Leśniak, op. cit., s. 39.

³⁰ J. Dąbrowska, *Sankcje wadliwych uchwał...*, podrozdział 1.

³¹ Ł. Zamojski, *Pojęcie danych niedopuszczalnych...*, s. 28–29.

³² A. Komenda, *Nieusuwalność danych z rejestru...*, podrozdział 3.

³³ Ibidem.

³⁴ Zob. np.: B. Ziemianin, *Charakter prawny uchwał kolegialnych organów osób prawnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 46; W.J. Katner, K. Osajda, *Niezgodne z prawem uchwały wspólników spółek kapitałowych – uwagi na tle uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego*

w starszej literaturze, gdzie obecne były stanowiska przeciwne, zakładające jedynie wewnątrzkorporacyjny charakter tych aktów³⁵. W nowszej literaturze przedmiotu można wyodrębnić również poglądy pośrednie³⁶.

Przedstawicielem pierwszej ze wskazanych koncepcji jest Bronisław Ziemianin, przyznający niektórym uchwałom kolegialnych organów osób prawnych charakter czynności prawnej, przy czym „czynnościami cywilnoprawnymi są tylko te uchwały kolegialnych organów osób prawnych, które wywołują skutki prawne w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunku cywilnoprawnego, jeżeli ustawa wiąże z tymi uchwałami tego typu skutki”³⁷. Autor ten podkreśla, że „prawnego punktu widzenia każda wypowiedź kolegialnego organu osoby prawnej musi mieć postać uchwały”³⁸. Podobny pogląd wyrazili Wojciech Katner oraz Konrad Osajda³⁹. Stanowisko to podziela również Krzysztof Pietrzykowski⁴⁰.

Odmienna, starsza koncepcja, zakładała brak charakteru czynności prawnej uchwały organu spółki. Przed wejściem w życie obecnie obowiązującego k.s.h. m.in. Andrzej Wiśniewski uchwałę organu spółki definiował jako formę aktu organizacyjnego w wewnętrznych strukturach spółki, czy też inną niż czynność prawna zdarzenie cywilnoprawne⁴¹. Stanisław Sołtysiński i Paweł Moskwa dodają, że obecnie pogląd ten jest mniejszościowy⁴².

Stanowisko pośrednie przedstawił Józef Frąckowiak, który uchwałę organu osoby prawnej sklasyfikował jako czynność prawną wewnątrzkorporacyjną. W literaturze przedmiotu znana jest struktura stosunku korporacyjnego, charakteryzująca się dwutorowym, organizacyjno-obligacyjnym charakterem⁴³. Autor ten tłumaczył, że uchwała organu osoby prawnej jest czynnością

z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13), „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 24; K. Pietrzykowski, *Charakter prawny uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej i spółdzielni*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2016, nr 36, s. 322; T. Mróz, A. Opalski, U. Promińska, *Egzekwowanie zobowiązań co do sposobu głosowania*, [w:] W.J. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 9, 2023, Legalis, s. 1293. Zob. też: S. Łazarewicz, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez podmioty spoza katalogu określonego w Kodeksie spółek handlowych*, „Studia Prawnoustrojowe” 2020, nr 49, s. 172.

³⁵ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Akty głosowania i uchwały*, [w:] S. Sołtysiński (red.), *Prawo spółek kapitałowych*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 17B, 2016, Legalis, s. 695 i przywołany tam: A.W. Wiśniewski, *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. 3, Warszawa 1993, s. 216.

³⁶ J. Frąckowiak, *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9, s. 29.

³⁷ B. Ziemianin, op. cit., s. 48. Zob. też: A. Rachwał, [w:] A. Szumański (red.), *Prawo spółek handlowych*, seria: System Prawa Handlowego, t. 2a, 2019, Legalis, s. 866.

³⁸ B. Ziemianin, op. cit., s. 46.

³⁹ W.J. Katner, K. Osajda, op. cit., s. 24.

⁴⁰ K. Pietrzykowski, *Charakter prawny uchwały...*, s. 322.

⁴¹ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Akty głosowania...*, s. 695.

⁴² Ibidem.

⁴³ Zob. np.: K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Korporacja jako stosunek prawny*, [w:] eadem, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, 2019, Lex, rozdział I, podrozdział 1.

prawną szczególnego rodzaju, która prowadzi „do powstania, zmiany lub ustania stosunków wewnętrznych w spółce”. Przyjęcie założenia, że uchwała wywołuje skutki prawne jedynie w sferze wewnątrzkorporacyjnej, nie pozbawia uchwały charakteru czynności prawnej⁴⁴. Według J. Frąckowiaka „uchwała nie jest czynnością, która służy do kształtowania relacji z innymi osobami. Jest narzędziem kształtowania stosunków pomiędzy spółką a jej wspólnikami oraz spółką a członkami jej organów zarządzających i nadzorczych”⁴⁵.

Poglądy doktryny, dotyczące uchwał nieistniejących

Poglądy autorów odnoszące się do zagadnienia problematyki uchwał nieistniejących można podzielić na następujące grupy: a) poglądy, zakładające, że nie można wyodrębnić kategorii prawnej uchwał nieistniejących, gdyż istnieją co najwyżej uchwały nieważne (wzruszalne), o czym świadczy domniemany zamiar ustawodawcy, czy też podobny zakres przesłanek nieważności i nieistnienia uchwały⁴⁶, b) poglądy dopuszczające możliwość ustalenia nieistnienia uchwały (przy czym w ramach tej koncepcji występują pewne różnice, dotyczące chociażby przyczyn oraz definicji stanu nieistnienia uchwały)⁴⁷.

Przedstawicielem pierwszej ze wskazanych koncepcji jest m.in. S. Sołtysiński. Autor ten odrzuca możliwość ustalenia nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej, co uzasadnia brakiem podstawy normatywnej, metodologicznej i funkcjonalnej dla takiego rozstrzygnięcia⁴⁸. Wskazuje ponadto na brak praktycznego uzasadnienia dla powoływania się

⁴⁴ J. Frąckowiak, op. cit., s. 29.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Zob. np.: S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Akty głosowania...*, s. 720; S. Sołtysiński, *Czy „istnieją” uchwały „nieistniejące” zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni?*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2, s. 10; idem, *Rozważania o nieważnych i „nieistniejących” czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, [w:] A. Brzozowski, W. Kocot, K. Michałowska (red.), *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, Warszawa 2007, s. 313 i nast.; J. Dąbrowska, *Sanckje wadliwych uchwał...*, podrozdział 1; M.S. Tofel, *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4, s. 82; P. Sobolewski, *Kontrowersje wokół pojęcia nieistnienia i nieważności czynności prawnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2009, nr 5, s. 38; M. Gutowski, *Nieważność czynności prawnej*, Warszawa 2017, s. 65 i nast.

⁴⁷ Zob. np.: M. Kruszyński, *Uchwały nieistniejące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 7, s. 50; M. Bieniak, *Powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały wspólników (wałnego zgromadzenia) na podstawie art. 189 k.p.c.*, [w:] M. Bieniak, Ł. Błaszczak, Ł. Gładki, G. Suliński, R. Uliasz (red.), *Spory sądowe ze stosunku spółki w spółkach kapitałowych*, 2025, Lex; A. Rachwał, [w:] A. Szumański (red.), op. cit., s. 867–868; P. Ochmann, *Zasadność wyróżniania uchwał nieistniejących w świetle regulacji sankcji wadliwości uchwał zgromadzeń przez KSH*, [w:] idem, *Uchwały nieistniejące wobec sankcji nieważności wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, 2018, Legalis; A. Opalski, op. cit.; wyrok SN z 20 września 2022 r., sygn. akt II CSKP 840/22, Lex nr 3488042.

⁴⁸ Zob. S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących*, [w:] S. Sołtysiński (red.), op. cit., s. 725.

na nieistnienie uchwały w stanie faktycznym, w którym na tej samej podstawie faktycznej można powołać się na nieważność uchwały⁴⁹. Brak uregulowania w normach prawa materialnego instytucji nieistnienia uchwał spółek kapitałowych ujawnia intencje ustawodawcy, którego zamiarem nie było tworzenie takiej postaci „wadliwości” uchwał organów spółek⁵⁰. W ocenie tego autora ukształtowanie instytucji nieistnienia uchwały m.in. w art. 42 § 9 Prawa spółdzielczego⁵¹ czy nieistnienia małżeństwa w art. 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁵² stanowi argument za niedopuszczalnością interpretacji przepisów k.s.h. w kierunku możliwości ustalenia nieistnienia uchwały organu spółki⁵³. Normy proceduralne, odwołujące się do nieistnienia uchwały lub stosunku prawnego⁵⁴, nie powinny oddziaływać na interpretacje norm prawa materialnego, wobec których normy proceduralne posiadają rolę służebną⁵⁵. Przepisy proceduralne, odwołujące się do uchwał nieistniejących, mają zastosowanie do tych norm prawa materialnego, które przewidują możliwość ustalenia nieistnienia uchwały⁵⁶. Jeżeli więc na gruncie k.s.h. ustawodawca ogranicza możliwość zaskarżania uchwał organów właścicielskich spółek kapitałowych do powództwa o stwierdzenie nieważności oraz powództwa o uchylenie uchwały, to nie przewiduje innych sposobów kwestionowania ich skuteczności. Podobnie uważa J. Dąbrowska⁵⁷. Choć wniesienie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wymaga wykazania chociażby zachowania terminu na wniesienie powództwa, to swego rodzaju „bezpiecznik” wobec podmiotów tego warunku niespełniających, a mających interes w podważeniu danej uchwały, stanowi zarzut nieważności, ukształtowany w art. 252 § 4 k.s.h. oraz art. 425 § 4 k.s.h. W literaturze przedmiotu obecny jest również pogląd, że zakres przesłanek ustalenia nieistnienia uchwały oraz stwierdzenia jej nieważności jest podobny, o ile nie tożsamy, w związku z czym wyodrębnianie kategorii uchwał nieistniejących uznaje się za błędne⁵⁸. Przemysław Sobolewski podkreśla, że nieistnienie uchwały i jej nieważność są w zasadzie

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ S. Sołtysiński, *Czy „istnieją” uchwały...*, s. 10.

⁵¹ Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 593 z późn. zm.).

⁵² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2809 z późn. zm.).

⁵³ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących...*, s. 721.

⁵⁴ Por. np.: art. 17 pkt 42 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.); art. 27 pkt 8b ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 1228 z późn. zm.).

⁵⁵ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących...*, s. 721. Autorzy przywołują również stanowisko Z. Radwańskiego, że byłoby metodologicznie niewłaściwe przyznanie normom procesowym wpływu na ocenę ważności czy nieważności czynności prawnych prawa materialnego.

⁵⁶ Ibidem, s. 721.

⁵⁷ J. Dąbrowska, op. cit., podrozdział 1.

⁵⁸ Zob. np.: S. Sołtysiński, *Czy „istnieją” uchwały...*, s. 11; M.S. Tofel, op. cit., s. 82.

identyczne z uwagi na tożsamość skutków wystąpienia tego typu stanów prawnych, które to skutki sprowadzić można do wyeliminowania uchwały z obrotu prawnego⁵⁹.

Nawet wśród zwolenników koncepcji zakładającej występowanie w polskim prawie handlowym prawnej kategorii uchwał nieistniejących trwa dyskusja, dotycząca podstaw prawnych ustalenia takiego stanu uchwały, jak również zakresu przesłanek na to pozwalających. W literaturze przedmiotu wyróżnić można: a) koncepcję uchwały nieistniejącej, pojmowanej jako czynność prawna nieistniejąca czy też niedokonana, oraz b) koncepcję uchwały nieistniejącej, pojmowanej jako akt dokonany w warunkach niepozwalających na zastosowanie teorii organów osoby prawnej.

Pierwsza koncepcja spośród tych, które zakładają możliwość ustalenia nieistnienia uchwały, nawiązuje do pojęcia *negotium non existens*⁶⁰. Choć ustawodawca posługuje się tym pojęciem w niektórych aktach normatywnych, to nie stworzył jego definicji legalnej. Tego typu akt stanowi według prezentowanych poglądów: pozór czynności prawnej, akt niespełniający wymagań ustawowych w jeszcze większym stopniu, niż bezwzględnie nieważne czynności prawne⁶¹, bądź czynności organów spółek, w których nie można stwierdzić oświadczenia woli lub złożono niedostateczną liczbę głosów⁶². Przedstawicielem ww. koncepcji jest Maciej Kruszyński, który uważa, że badanie skuteczności danej czynności prawnej ma rację bytu dopiero wtedy, gdy ta czynność została dokonana⁶³.

Druga spośród koncepcji zakładających możliwość wyodrębnienia prawnej kategorii uchwał nieistniejących odwołuje się do teorii organów osoby prawnej. Niekiedy uchwałę nieistniejącą definiuje się jako podjętą przez tzw. organ kadłubowy bądź grupę osób, które nie mają ze spółką związku, pozwalającego uznać to gremium za organ⁶⁴. Jak podkreśla Maksymilian Pazdan, „działanie określonej jednostki (zespołu ludzi) tylko wtedy zostanie uznane za działanie samej osoby prawnej, gdy jest to jednostka (zespół ludzi), która rzeczywiście pełni funkcję organu, jej działanie mieści się w granicach kompetencji danego organu oraz zostało podjęte (w sposób wyraźny lub dorozumiany)

⁵⁹ P. Sobolewski, op. cit., s. 38.

⁶⁰ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących...*, s. 720 i przywołana tam literatura.

⁶¹ Zob. np.: J. Preussner-Zamorska, *Nieważność czynności prawnej w prawie cywilnym*, Warszawa 1983, s. 104–129; S. Czepita, *Reguły konstytucyjne a zagadnienia prawoznawstwa*, Szczecin 1996, s. 65. Por. M. Bieniak, op. cit., podrozdział 1.2; A. Rachwał, [w:] A. Szumański (red.), op. cit., s. 867–868.

⁶² Z. Radwański, [w:] Z. Radwański (red.), *Prawo cywilne. Część ogólna*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 2, 2002, Legalis, s. 428.

⁶³ M. Kruszyński, op. cit., s. 50.

⁶⁴ P. Ochmann, *Zasadność wyróżniania uchwał nieistniejących...*, podrozdział 3.

jako działanie organu”⁶⁵. Paweł Ochmann wskazuje na to, że aby zbadać, czy w danej sytuacji zadziałał organ spółki, choćby nienależycie obsadzony, należy zbadać stopień formalnego związania osób, usiłujących podjąć uchwałę, z organem osoby prawnej, w którym „zasiadają”⁶⁶. Autor ten podkreśla, że dopóki stan faktyczny pozwala przyjąć, że uchwałę podjął organ, mamy do czynienia z uchwałą istniejącą, co najwyżej wadliwą⁶⁷. Z kolei w odniesieniu do uchwał „podejmowanych” przez zupełnie obce względem spółki osoby, podsywające się pod organ, P. Ochmann, odwołując się do reguł racjonalności prawa, podkreśla, że traktowanie takich zdarzeń jako uchwał wadliwych, ale jednak uchwał spółki, stanowiłoby absurd⁶⁸.

Wpływ nieistnienia uchwały, stanowiącej podstawę wpisu, na postępowanie przed sądem rejestrowym

W literaturze przedmiotu wskazuje się na dwie instytucje postępowania cywilnego, w ramach których sąd może dokonać ustalenia nieistnienia uchwały. Są to: a) powództwo o ustalenie, o którym mowa w art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego⁶⁹, b) „zarzut nieistnienia” uchwały⁷⁰. Sąd Najwyższy sformułował stanowisko, że „na nieistnienie uchwały, można się powołać w innym postępowaniu sądowym, bez konieczności uzyskiwania wyroku stwierdzającego tę okoliczność na podstawie art. 189 k.p.c.”⁷¹. W świetle ustaleń poczynionych dotychczas w niniejszym artykule pojawia się trzecia instytucja, tj. wstępna i następcza merytoryczna kontrola uchwał stanowiących podstawę wpisu dokonywana przez sąd rejestrowy.

W treści art. 252 § 1 k.s.h. ustawodawca przewidział wyłączenie stosowania art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego. Wynik wykładni wskazanej normy może przyjąć dwie postaci. Pierwsza pozwalałaby przyjąć, że nie jest możliwe wniesienie powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest uchwała zgromadzenia wspólników, ponieważ intencją ustawodawcy jest ograniczenie możliwości zaskarżania tego rodzaju uchwał do powództwa o stwierdzenie nieważności na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. bądź

⁶⁵ E. Gniewek, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, 2016, Lex, komentarz do art. 38, nb 3 i przywołany tam: M. Pazdan, [w:] K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, 2013, Lex, s. 153.

⁶⁶ P. Ochmann, *Zasadność wyróżniania uchwał nieistniejących...*, podrozdział 3.

⁶⁷ Ibidem, podrozdział 6.

⁶⁸ Ibidem, podrozdział 3.

⁶⁹ S. Sołtysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących...*, s. 721.

⁷⁰ Zob. np. wyrok SN z 20 września 2022 r., sygn. akt II CSKP 840/22, Lex nr 3488042. Przez pojęcie „zarzutu nieistnienia” rozumie się powołanie się na nieistnienie uchwały w toku postępowania, niebędące zarazem żądaniem, objętym powództwem o ustalenie. Wskazane pojęcie nie posiada jednak definicji legalnej,

⁷¹ Ibidem.

powództwa o uchylenie uchwały z art. 249 § 1 k.s.h.⁷² Druga możliwa interpretacja pozwala przyjąć, że wyłączenie stosowania art. 252 k.s.h. dotyczy wyłącznie uchwał zgromadzenia wspólników, tj. stanów faktycznych, w których organ, choćby nawet nienależycie obsadzony, dokonał czynności, którą można uznać za uchwałę (nawet wadliwą). Zgodnie z niektórymi poglądami uchwała nieistniejąca jest zaś „nieuchwałą”, tj. zdarzeniem nieprawnym, wobec którego nie mają zastosowania przepisy o uchwałach⁷³.

W treści art. 252 § 4 k.s.h. ustawodawca unormował zarzut nieważności, dla którego podniesienia nie jest konieczne chociażby zachowanie określonego terminu. Ustawodawca nie posługuje się jednak pojęciem „zarzutu nieistnienia” uchwały. Istotną cechą zarzutu nieważności, jak i każdego innego zarzutu merytorycznego (materialnego) jest fakt, że w razie jego podniesienia sąd obowiązany jest zbadać kwestię, objętą danym zarzutem niezależnie od przedmiotu postępowania⁷⁴. Brak definicji legalnej czy też literalnego użycia przez ustawodawcę pojęcia „zarzutu nieistnienia” nie wyklucza sformułowania w danym postępowaniu zarzutu procesowego, że dana uchwała, będąca przykładowo podstawą żądania o spełnienie świadczenia, jest uchwałą nieistniejącą. W razie podniesienia zarzutu nieistnienia uchwały orzeczenie kończące postępowanie w sprawie nie będzie jednak rozstrzygało co do istoty o jej istnieniu albo nieistnieniu. Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie utrwalone jest stanowisko, że poglądy prawne wyrażone przez sąd w uzasadnieniu wyroku, a także motywy i ustalenia faktyczne w nim zawarte nie mają mocy wiążącej⁷⁵. Nawet jeśli przyjąć, że prawnie dopuszczalne jest ustalenie nieistnienia uchwały zgromadzenia wspólników w ww. sposób, to sąd w postępowaniu rejestrowym związany będzie wyłącznie prawomocnym orzeczeniem, rozstrzygającym w sentencji o istnieniu albo nieistnieniu uchwały. W konsekwencji sąd rejestrowy, dokonując kontroli wstępnej lub następczej, musi samodzielnie dokonać oceny uchwały, która ma być lub była podstawą dokonania wpisu.

Przyjęcie, że uchwała nie jest czynnością prawną, sprawia, iż znacznie utrudnione jest analogiczne odniesienie problematyki uchwał nieistniejących do problematyki czynności prawnych nieistniejących (niedokonanych) czy też do teorii organów osoby prawnej. Wymienione w niniejszym artykule

⁷² S. Soltysiński, P. Moskwa, *Problem tzw. uchwał nieistniejących...*, s. 721.

⁷³ P. Ochmann, *Zasadność wyróżniania uchwał nieistniejących...*, podrozdział 3.

⁷⁴ Zob. np. O.M. Piaskowska, [w:] O.M. Piaskowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Art. 1–505(39)*, t. 1, 2025, Lex, komentarz do art. 202.

⁷⁵ A. Jakubecki, [w:] T. Wiśniewski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–366*, 2021, Lex, komentarz do art. 366. Zob. też np.: A. Partyk, [w:] O.M. Piaskowska (red.), op. cit., komentarz do art. 365; M. Manowska, [w:] A. Adamczuk, P. Prus, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 365; P. Grzegorzczak, [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2016, komentarz do art. 365 i 366.

przykładowe przesłanki uznania czynności prawnej za *negotium non existens* dotyczą w większości niemożliwości rozpoznania danego elementu konstrukcyjnego czynności prawnej w uchwale. Dla ustalenia, czy uchwała jest nieistniejąca wtedy, gdy została podjęta z naruszeniem teorii organów osoby prawnej, konieczne jest ustalenie preferowanego poglądu na temat zakresu pojęcia „działania” osoby prawnej, do której odnosi się ww. teoria. Jeśli przyjąć, że teoria organów i normy z niej wynikające regulują wyłącznie podejmowanie czynności prawnych, wówczas traktowanie uchwały jako akt innego rodzaju niż czynność prawna uniemożliwia zdefiniowanie uchwały nieistniejącej jako podjętej z oczywistym naruszeniem teorii organów. Jeśli przyjąć, że uchwała jest czynnością prawną, o ile zmierza do wywołania skutków prawnych, to te spośród uchwał, które nie zmierzają do ich wywołania, a jedynie stanowią akt organizacyjny w strukturach spółki, charakteryzują się brakiem praktycznej konieczności uregulowania trybu ich zaskarzania. Ciężko jest podać przykład uchwały niezmiernie zmierzającej do wywołania skutków cywilnoprawnych, która jednocześnie spełniałaby przesłanki do stwierdzenia jej nieważności, uchylenia czy też ustalenia jej nieistnienia.

Przyjęcie braku charakteru czynności prawnej uchwał organów spółek mogłoby z drugiej strony „złagodzić” wątpliwości dotyczące kompetencji sądu rejestrowego do ich merytorycznej oceny. Ustalenie nieistnienia czynności prawnej jest zdarzeniem, wywołującym poważniejsze skutki w obrocie cywilnoprawnym niż ustalenie nieistnienia jedynie aktu organizacyjnego w strukturze spółki. Z drugiej jednak strony ustalenie nieistnienia uchwały, nawet traktowanej jako akt organizacyjny, wywołuje takie same skutki w sferze podmiotowości prawnej spółki, jak ustalenie nieistnienia uchwały traktowanej jako czynność prawna.

Jeśli przyjąć kompetencję sądu w postępowaniu rejestrowym do merytorycznej oceny uchwały w ramach kontroli wstępnej, wówczas przy badaniu w postępowaniu rejestrowym zgodności uchwał z prawem nie dochodzi do naruszenia przepisów o właściwości rzeczowej. Przyjęcie braku ww. kompetencji sądu rejestrowego sprawiałoby, że byłby on obowiązany rejestrować zgłaszane zmiany nawet w sytuacji, gdy ma świadomość niezgodności z prawem, bądź nieistnienia uchwały, z której owe zmiany mają wynikać. Sąd rejestrowy miałby możliwość odmowy wpisu tylko wtedy, gdy dysponowałby wyrokiem ustalającym nieistnienie albo stwierdzającym nieważność uchwały czy też ją uchylającym. Sąd rejestrowy, wydając postanowienie w przedmiocie dokonania bądź odmowy wpisu, nie orzeka co do istoty sprawy o istnieniu bądź nieistnieniu uchwały.

Wykreślenie wpisu dokonanego na podstawie uchwały nieistniejącej, jako wpisu niedopuszczalnego na podstawie art. 12 ust. 3. u.k.r.s., byłoby możliwe przy przyjęciu szerokiego rozumienia pojęcia niedopuszczalności. Nieistnienie uchwały jest stanem czynności prawnej, którego definicję niekiedy opiera się na

swego rodzaju oczywistej niezgodności z prawem, pozwalającej przyjąć, że w sensie prawnym tej uchwały nie ma, przy jednoczesnym braku konieczności przeprowadzania szerokiego postępowania dowodowego⁷⁶. Jeśli przyjąć ww. stanowisko za słuszne, nieistnienie uchwały stanowiącej podstawę wpisu mogłoby być przesłanką do wykreślenia wpisu niedopuszczalnego jedynie wówczas, gdy nieistnienie uchwały jest oczywiste. Taką sytuacją jest chociażby stwierdzający ten fakt prawomocny wyrok sądu. Art. 12 ust. 3 u.k.r.s., regulujący instytucję wykreślenia wpisu niedopuszczalnego, stanowi, że tego rodzaju rozstrzygnięcie sąd rejestrowy podejmuje z urzędu po wysłuchaniu zainteresowanych bądź złożeniu przez nie pisemnego oświadczenia. Przyjmując kompetencję sądu rejestrowego do samodzielnej oceny uchwał w ramach kontroli następczej, informację o nieistnieniu uchwały sąd rejestrowy może powziąć w ramach jej samodzielnej oceny merytorycznej. W razie przyjęcia braku ww. kompetencji czy też jej ograniczenia, wykreślenie wpisu niedopuszczalnego może nastąpić na skutek przedłożenia sądowi orzeczenia rozstrzygającego o nieistnieniu uchwały bądź zawierającego tego rodzaju ustalenie w treści uzasadnienia.

Podsumowanie

Trafne jest stanowisko, że uchwała organu spółki kapitałowej jest czynnością prawną, o ile zmierza do wywołania skutków prawnych. Istnieją więc uchwały będące czynnościami prawnymi oraz takie, które są aktami wewnątrz korporacyjnymi. Przyjęcie, że uchwała nigdy nie ma charakteru czynności prawnej, znacznie utrudnia wykładnię przepisów, normujących szeroko pojęte zaskarżanie uchwał, zarówno na gruncie k.s.h., jak i k.c. Kwestia charakteru prawnego uchwały nie wpływa zaś znacząco na wykładnię przepisów normujących kompetencję sądu rejestrowego do merytorycznej oceny uchwał. Odmowa wpisu z powodu nieistnienia uchwały, mającej stanowić jego podstawę, nie wywołuje bowiem takich samych skutków, jak ustalenie nieistnienia uchwały w postępowaniu z powództwa o ustalenie, co stanowi fakt niezależny od charakteru prawnego uchwały.

W polskim systemie prawnym istnieje praktyczna konieczność przyjęcia, że dopuszczalne jest ustalenie nieistnienia uchwały organu właścicielskiej spółki kapitałowej. Nieistnienie uchwały jest to stan prawny zupełnie inny od stanu wadliwości. Trafne jest stwierdzenie, że uchwała nieistniejąca w sensie prawnym nigdy nie została podjęta. Uchwała wadliwa zaś istnieje, lecz została podjęta nieprawidłowo. Uchwała nieistniejąca wbrew nazwie nie jest uchwałą, lecz innym zdarzeniem mającym charakter pozaprawny. Przesłanki nieistnienia uchwały to przede wszystkim jej faktyczne niepodjęcie, lecz

⁷⁶ A. Komenda, *Nieusuwalność danych z rejestru...*, podrozdział 3.

również sfalszowanie czy usiłowanie jej podjęcia przez grupę osób w sposób oczywisty podszywających się pod organ.

Uznanie uchwały zgromadzenia wspólników za nieistniejącą może stanowić rozstrzygnięcie wiążące inne sądy jedynie wówczas, gdy rozstrzygnięcie to zawarte jest w sentencji prawomocnego orzeczenia. Wynika to z zasady bezpieczeństwa prawnego, zasady praworządności, a także postulatu racjonalności prawa. Możliwe jest jednak uwzględnienie przez sąd zarzutu nieistnienia uchwały w postępowaniu o innym przedmiocie, co jednak wywołuje skutki jedynie w sferze stosunków prawnych objętych tym postępowaniem. Za trafny należy uznać pogląd, że ustalenie nieistnienia uchwały następuje w drodze powództwa o ustalenie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego. Wyłączenie stosowania ww. przepisu obecne w treści art. 252 k.s.h. nie stoi na przeszkodzie sądowemu uznawaniu nieistnienia uchwał w trybie art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego. Przepis szczególny z art. 252 k.s.h. i przepisy mu odpowiednie odnoszą się bowiem do uchwał, zaś uchwała nieistniejąca w sensie prawnym nie jest uchwałą. Trafny jest również pogląd, że wyrok stwierdzający nieważność uchwały zgromadzenia wspólników w trybie art. 252 k.s.h. ma charakter konstytutywny, zaś wyrok ustalający nieistnienie takiej uchwały ma charakter deklaratoryjny.

Sąd rejestrowy może odmówić wpisu, jeśli ustali, że uchwała mająca stanowić podstawę wpisu jest oczywiście niezgodna z prawem. Tym bardziej wpis nie powinien zostać dokonany, jeśli tej uchwały w sensie prawnym nie ma, a potwierdza to prawomocny wyrok sądu. Sąd w postępowaniu rejestrowym nie może jednak samodzielnie orzekać o nieistnieniu uchwały, a jedynie o (nie)możliwości dokonania wpisu z uwagi na wykrycie jej oczywistej niezgodności z prawem.

Pojęcie niedopuszczalności, o którym mowa w art. 12 ust. 3 u.k.r.s., powinno być rozumiane na tyle szeroko, by obejmowało ono niezgodność wpisu ze stanem prawnym. Niezgodność ta powinna być jednak oczywista. Na wykreślenie wpisu dokonanego na podstawie uchwały nieistniejącej jako wpisu niedopuszczalnego pozwala powzięcie przez sąd rejestrowy informacji, że uchwała stanowiąca podstawę dokonanego wpisu jest uchwałą nieistniejącą. Jedyną formą powzięcia takiej informacji, niebudzącą wątpliwości prawnych, jest przedłożenie sądowi rejestrowemu bądź uzyskanie przez niego z urzędu prawomocnego orzeczenia właściwego rzeczowo sądu, ustalającego nieistnienie przedmiotowej uchwały.

Wykaz literatury

- Adamczuk A., Pruś P., Radwan M., Sienko M., Stefańska S., Manowska M., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2020.
- Bielski P., *Zakres kognicji sądu w postępowaniu rejestrowym. Glosa do uchwały SN z dnia 20 kwietnia 1999 r., III CZP 4/99*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2000, nr 9.

- Bieniak M., *Powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały wspólników (walnego zgromadzenia) na podstawie art. 189 k.p.c.*, [w:] M. Bieniak, Ł. Błaszczak, Ł. Gładki, G. Sułiński, R. Uliasz (red.), *Spory sądowe ze stosunku spółki w spółkach kapitałowych*, 2025, Lex.
- Biernat S., *Zasada pierwszeństwa prawa unijnego po traktacie z Lizbony*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, nr 1.
- Czepita S., *Reguły konstytucyjne a zagadnienia prawoznawstwa*, Wyd. Nauk. US, Szczecin 1996.
- Dąbrowska J., *Sanckje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych. § 1. Wadliwość uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, [w:] eadem, *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, 2016, Lex.
- Dębska M., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz*, 2013, Lex.
- Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2: *Postępowanie rozpoznawcze*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Frąckowiak J., *Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, 2016, Lex.
- Gutowski M., *Nieważność czynności prawnej*, C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Katner W.J., Osajda K., *Niezgodne z prawem uchwały wspólników spółek kapitałowych – uwagi na tle uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Komenda A., *Nieusuwalność danych z rejestru*, [w:] A. Komenda (red.), *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, 2021, Lex.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., *Korporacja jako stosunek prawny*, [w:] eadem, *Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej*, 2019, Lex.
- Kowalik-Bończyk K., *Prowspółnotowa wykładnia prawa polskiego*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2005, nr 12.
- Kruszyński M., *Uchwały nieistniejące*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2008, nr 7.
- Leśniak M., *Zakres kognicji sądu rejestrowego wobec uchwał zgromadzeń wspólników lub walnych zgromadzeń sprzecznych z ustawą w świetle uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18.09.2013 r. (III CZP 13/13)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 10.
- Łazarewicz S., *Zaskarżanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych przez podmioty spoza katalogu określonego w Kodeksie spółek handlowych*, „Studia Prawnoustrojowe” 2020, nr 49.
- Michnik A., *Krajowy Rejestr Sądowy. Komentarz*, 2013, Lex.
- Mróz T., Opalski A., Promińska U., *Egzekwowanie zobowiązań co do sposobu głosowania*, [w:] W.J. Katner (red.), *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 9, 2023, Legalis.
- Napierała J., *Nowe elementy modelu informacyjnego prawa spółek Unii Europejskiej w dyrektywie 2025/25 w sprawie szerszego wykorzystania i aktualizacji narzędzi i procesów cyfrowych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2025, nr 2.
- Napierała J., *Uwagi na temat wykładni prawa krajowego zgodnej z dyrektywami europejskiego prawa spółek*, „Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego” 2008, nr 8.
- Ochmann P., *Zasadność wyróżniania uchwał nieistniejących w świetle regulacji sankcji wadliwości uchwał zgromadzeń przez KSH*, [w:] idem, *Uchwały nieistniejące wobec sankcji nieważności wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych*, 2018, Legalis.
- Opalski A., *Europejskie prawo spółek*, LexisNexis, Warszawa 2010.

- Oplustil K., *O potrzebie proeuropejskiej wykładni polskiego prawa spółek*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010.
- Pęczyk-Tofel A., Tofel M.S., *Sądowa kontrola uchwał zgromadzeń w spółkach kapitałowych w postępowaniu rejestrowym*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 2.
- Piaskowska O.M. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Art. 1–505(39)*, t. 1, 2025, Lex.
- Pietrzykowski K., *Charakter prawny uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej i spółdzielni*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2016, nr 36.
- Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, 2013, Lex.
- Popardowski P., *Kontrola uchwał zgromadzeń wspólników w spółkach kapitałowych prowadzona przez sąd rejestrowy w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego – przegląd orzecznictwa*, „Glosa” 2020, nr 3.
- Preussner-Zamorska J., *Nieważność czynności prawnej w prawie cywilnym*, PWN, Warszawa 1983.
- Radwański Z. (red.), *Prawo cywilne. Część ogólna*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 2, 2002, Legalis.
- Sieradzka M., *Druga dyrektywa w sprawie cyfryzacji prawa spółek: cele, rozwiązania i korzyści dla przedsiębiorców*, 2025, Lex.
- Sobolewski P., *Kontrowersje wokół pojęcia nieistnienia i nieważności czynności prawnej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2009, nr 5.
- Sołtysiński S., *Czy „istnieją” uchwały „nieistniejące” zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni?*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 2.
- Sołtysiński S., *Rozważania o nieważnych i „nieistniejących” czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni*, [w:] A. Brzozowski, W. Kocot, K. Michałowska (red.), *W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Jerzemu Rajskiemu*, C.H. Beck, Warszawa 2007.
- Sołtysiński S., Moskwa P., *Akty głosowania i uchwały*, [w:] S. Sołtysiński (red.), *Prawo spółek kapitałowych*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 17B, 2016, Legalis.
- Sołtysiński S., Moskwa P., *Problem tzw. uchwał nieistniejących*, [w:] S. Sołtysiński (red.), *Prawo spółek kapitałowych*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 17B, 2016, Legalis.
- Szumański A. (red.), *Prawo spółek handlowych*, seria: System Prawa Handlowego, t. 2a, 2019, Legalis.
- Tofel M.S., *Uchwały nieistniejące na gruncie kodeksu spółek handlowych*, „Państwo i Prawo” 2007, nr 4.
- Wiśniewski A.W., *Prawo o spółkach. Podręcznik praktyczny*, t. 3, Poltext, Warszawa 1993.
- Wiśniewski T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: *Artykuły 1–366*, 2021, Lex.
- Zamojski Ł., *Krajowy Rejestr Sądowy. Komentarz*, 2023, Lex.
- Zamojski Ł., *Pojęcie danych niedopuszczalnych ujawnionych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Glosa do postanowienia SN z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 99/15*, „Glosa” 2016, nr 3.
- Zanardo A., *The new regulation of preventive control of instruments of constitution and statutes of companies in the light of Directive (EU) 2025/25* [in Italian], „Orizzonti del Diritto Commerciale” 2025, nr 1.
- Ziemianin B., *Charakter prawny uchwał kolegialnych organów osób prawnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 9.
- Zięty J.J. (red.), *Podstawowe zagadnienia prawa handlowego*, Wyd. UWM, Olsztyn 2022.

Summary

The impact of declaration of the non-existence of a capital company's shareholders' resolution on an entry in the National Court Register (KRS)

Keywords: commercial law, non-existent resolutions, National Court Register, contestation of resolutions.

This article analyses the impact of a registry court's finding that the pre-requisites for the non-existence of a resolution amending a company's articles of association have been met, on the entry in the National Court Register (KRS). The aim is to determine whether, if the registry court concludes that a resolution amending the articles of association is non-existent, it should refuse to make the entry in the register, or correct the data already disclosed.

First, the article presents views on the scope of the registry court's jurisdiction over resolutions that form the basis of an entry. It examines whether the court is authorised to conduct a substantive review of resolutions underlying a filing or merely register reported changes without assessing the supporting documents.

The article then addresses issues relating to the non-existence of resolutions of capital companies. This section discusses: (1) the legal nature of a resolution adopted by a company's governing body; and (2) the possibility of distinguishing a separate 'legal category of non-existent resolutions'.

The third section indicates how acceptance of particular views on the concept of non-existent resolutions affects proceedings before the registry court.

The analysis concludes that a court can determine that a company resolution does not exist, that the state of non-existence is distinct from voidability, that the registry court has the competence to conduct a substantive review of a resolution intended to form the basis of an entry, and that a final, binding determination of the non-existence of a resolution forming the basis of an entry can justify the court refusing to make the entry or deleting an existing one.